

4^ο Διαγώνισμα στην Ιστορία Κατεύθυνσης Γ Λυκείου

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ

Θέματα

Ομάδα Α'

Θέμα Α1

1. Να αποδώσετε με συντομία το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α) Οργανικός Νόμος του 1900
- β) Φροντιστήριο της Τραπεζούντας
- γ) Ταμείο Περιθάλψεως προσφύγων
- δ) ΓΣΕΕ
- ε) Συνθήκη Σεβρών (10)

2. Αφού συγκρίνετε τα συντάγματα του 1844 και του 1864, να παρουσιάσετε τις σπουδαιότερες ομοιότητες και διαφορές τους. (10)

Θέμα Α2

1. Να χαρακτηρίσετε το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων (Σ/Λ)

- α) Ο Βούλγαρος προσπαθούσε να μείνει στην εξουσία με αντικοινοβουλευτικές μεθόδους__
- β) Η οργανωμένη βάση του κόμματος των φιλελευθέρων διέφερε σημαντικά από τη βάση των παραδοσιακών κομμάτων.__
- γ) Η εθνική αφύπνιση των Τούρκων αμβλύθηκε μετά την εδαφική συρρίκνωση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας__
- δ) Το κίνημα στο Θέρισο παρά την αξιοσημείωτη απήχησή του στις πόλεις είχε περιορισμένη απήχηση στην ύπαιθρο__
- ε) Στα τέλη του 1911 επικρατούσε επαναστατικό κλίμα στο νησί__ (5)

2. Ποια ήταν τα σπουδαιότερα ναυτιλιακά κέντρα της περιοχής του Εύξεινου Πόντου και ποιο ρόλο διαδραμάτιζαν στην οικονομία της περιοχής (10)

3. Ποιοι παράγοντες λειτούργησαν ανασταλτικά στην επιδίωξη των Ποντίων για ποντιααρμενικό κράτος . (15)

Ομάδα Β'

Θέμα Β1

Αντλώντας στοιχεία από τις παρακάτω πηγές και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις:

- α) Ποιοι ήταν οι όροι της Συνθήκης της Λοζάνης σχετικά με το ζήτημα των ανταλλάξιμων πληθυσμών;
- β) Να προσδιορίσετε τους λόγους που οδήγησαν στη υπογραφή της συγκεκριμένης σύμβασης (20)

Πηγή α':

Τα πέντε πρώτα άρθρα της Σύμβασης της Λοζάνης
ΣΥΜΒΑΣΙΣ

Αφορώσα την ανταλλαγήν των Ελληνοτουρκικών πληθυσμών και Πρωτόκολλον, υπογραφέντα την 30ην Ιανουαρίου 1923. Η Κυβέρνησις της Μεγάλης Εθνοσυνελεύσεως της Τουρκίας και η Ελληνική Κυβέρνησις συνεφώνησαν επί των ακολούθων όρων.

Άρθρον 1.

Από της 1 Μαΐου 1923, θέλει διενεργηθή η υποχρεωτική ανταλλαγή των Τούρκων υπηκόων Ελληνικού Ορθοδόξου θρησκειύματος, εγκατεστημένων επί των τουρκικών εδαφών, και των Ελλήνων υπηκόων Μουσουλμανικού θρησκειύματος, εγκατεστημένων επί των ελληνικών εδαφών.

Τα πρόσωπα ταύτα δεν θα δύνανται να έλθωσιν ίνα εγκατασταθώσιν εκ νέου εν Τουρκία ή αντιστοίχως εν Ελλάδι, άνευ της αδείας της Τουρκικής Κυβερνήσεως ή αντιστοίχως της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Άρθρον 2.

Δεν θα περιληφθώσιν εις την εν τω πρώτω άρθρω προβλεπομένην ανταλλαγήν: α) οι Έλληνες κάτοικοι της Κων/πόλεως, β) οι Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης

Θέλουσι θεωρηθή ως Έλληνες κάτοικοι της Κων/πόλεως πάντες οι Έλληνες οι εγκατεστημένοι ήδη προ της 30 Οκτωβρίου 1918, εν τη περιφέρεια της Νομαρχίας Κωνσταντινουπόλεως, ως αύτη καθορίζεται δια του Νόμου του 1912.

Θέλουσι θεωρηθή ως Μουσουλμάνοι κάτοικοι της Δυτικής Θράκης πάντες οι Μουσουλμάνοι οι εγκατεστημένοι εν τη περιοχή ανατολικώς της μεθορίου γραμμής της καθορισθείσης τω 1913, δια της Συνθήκης του Βουκουρεστίου.

Άρθρον 3.

Οι Έλληνες και οι Μουσουλμάνοι, οι εγκαταλείψαντες ήδη από της 18 Οκτωβρίου 1912 τα εδάφη, ων οι Έλληνες και Τούρκοι κάτοικοι θέλουσιν αμοιβαίως ανταλλαγή, θα θεωρηθώσι περιλαμβανόμενοι εν τη ανταλλαγή τη προβλεπομένη εν τω 1 άρθρω».

Η έκφρασις «μετανάστης» εν τη παρούση συμβάσει, περιλαμβάνει πάντα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα τα μέλλοντα να μεταναστεύωσιν ή έχοντα μεταναστεύσει από της 18 Οκτωβρίου 1912.

Άρθρον 4.

Πάντες οι ικανοί άρρενες, οι ανήκοντες εις τον Ελληνικόν πληθυσμόν, ων αι οικογένειαι εγκατέλειψαν ήδη το τουρκικόν έδαφος, οι κρατούμενοι νυν εν Τουρκία, θα αποτελέσωσι το πρώτον τμήμα εξ Ελλήνων, οίτινες θα σταλώσιν εις Ελλάδα συμφώνως τη παρούση συμβάσει.

Άρθρον 5.

Υπό την επιφύλαξιν των διατάξεων των άρθρων 9 και 10 της παρούσης συμβάσεως, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και αι απαιτήσεις των εν Τουρκία Ελλήνων ή των εν Ελλάδι

Μουσουλμάνων, ουδόλως θέλουσι θιγή συνεπεία της γενησομένης δυνάμει της παρούσης συμβάσεως ανταλλαγής.

ΠΗΓΗ β':

Σήμερον ελήφθη τηλεγράφημα Οργανωτικής Επιτροπής Συλλαλητηρίου Προσφύγων. Κύριος Βενιζέλος ανέγνωσε μετά βαθείας συγκινήσεως τόσον εύγλωττον ψήφισμα κατά αναγκαστικής ανταλλαγής πληθυσμών. Ατυχώς τουρκική επιμονή όπως μη επιτραπή επάνοδος προσφύγων και συμπληρωθή απέλασις υπολειφθέντων Ελλήνων εν Τουρκία είναι τόσον ισχυρά και πόθος Δυνάμεων δια ταχείαν σύναψιν Ειρήνης τόσον ζωηρός, ώστε παρά θαρραλέαν αποδοκιμασίαν, ήτις διετυπώθη υπό Αντιπροσώπων Αγγλίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Ηνωμένων Πολιτειών, ουδείς είναι διατεθειμένος να επιβάλη εις Τούρκους παλιννόστησιν προσφύγων και εγγυηθή ασφάλειαν αυτών μετά παλιννόστησιν. Εν τοιαύτη περιπτώσει, Ελληνική Αντιπροσωπεία, ισχυρώς επίσης αποκρούσασα αναγκαστικόν εκπατρισμόν, ηραγκάσθη να ζήτηση όπως εν περιπτώσει μη επιτεύξεως παλιννοστήσεως υποχρεωθώσι τουλάχιστον και οι Μωαμεθανοί της Ελλάδος να απέλθωσι της χώρας, όπως αφ' ενός μεν διευκολυνθή εν μέρει εγκατάστασις προσφύγων αφ' ετέρου δε καταστή δυνατή η παροχή προς τους πρόσφυγας αποζημιώσεως δια τας εγκαταλειφθείσας ακίνητους περιουσίας. Υποχρεωτικής ανταλλαγής εδέχθη μεν να εξαιρεθώσι Μωαμεθανοί Δυτικής Θράκης εις αντάλλαγμα παραμονής Ελλήνων Κωνσταντινουπόλεως. Υπό τοιούτους όρους συνομολογείται ανταλλαγή προσφύγων χωρίς άλλως τε να επιτευχθή εισέτι συμφωνία επί τριών ουσιωδών σημείων. Διαμαρτυρία προσφύγων κατά απάνθρωπου μέτρου είναι φυσική, ευνόητος δε η δια ψηφίσματος διακηρυσσομένη επιμονή όπως μη παύσωσι διαμαρτυρόμενοι μέχρι τέλους. Αλλ' εάν Ελληνική Αντιπροσωπεία δεν επεδίωκε σύναψιν συμφωνίας περί ανταλλαγής, το αποτέλεσμα θα ήτο παραμονή Μωαμεθανικού πληθυσμού Ελλάδος, ήτις θα εδυσχέραινεν έτι μάλλον έργον εγκαταστάσεως προσφύγων, καθιστάμενον ούτως απολύτως άλυτον, οι δε πρόσφυγες θα έχανον αξίαν εγκαταλειφθεισών περιουσιών.

[Απάντηση του μέλους της Ελληνικής Αντιπροσωπείας στη Λωζάννη, πρόεβη Κακλαμάνου στο ψήφισμα των προσφύγων, 21.1.1923, ανέκδοτο αρχείο Κ.Γ. Τενεκίδη, στο Η Έξοδος, Κέντρο Μικρασιατικών Σπουδών, Αθήνα 1980, τόμος Α', σελ. κβ'].

Θέμα Β2

Συνδυάζοντας στοιχεία από τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πηγές που ακολουθούν, να απαντήσετε στην εξής ερώτηση:

Ποιοι λόγοι υπαγόρευσαν την πολιτική του Βενιζέλου στο πολιτειακό ζήτημα και ποιες ήταν τελικά οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν; (20)

Πηγή 1

(Γ. Βεντήρη, Η Ελλάς του 1910- 1920)

Αλλ' ο Βενιζέλος ουδέποτε ελησμόνησεν ότι η πολιτική είναι η τέχνη του δυνατού. Αι ιδέαι του ανήκαν, η εφαρμογή των όμως εξηράτο από το περιβάλλον. Η Ελλάς του 1910 δεν ήτο ακόμη δημοκρατική αστική κοινωνία. Αι μάζαι του λαού εμάνθανον επί ογδοήκοντα έτη ότι η δημοκρατία είναι «κακοποιόν τέρας». Το σπουδαιότερον όλων: το εθνικόν ζήτημα, κρητικόν και μακεδονικόν, δεν συνεχώρει ριζικάς εσωτερικάς κρίσεις. Επί τη βάσει των δεδομένων αυτών

και της σχετικής αδυναμίας του Στρατιωτικού Συνδέσμου, δεν επιτρέπετο αλλαξοβασιλεία ή ανατροπή της δυναστείας.

Πηγή 2

(Γ. Ασπρέα, Πολιτική Ιστορία)

Οι εχθροί του [Βενιζέλου] και οι εχθροί της επαναστάσεως τον εκήρυττον ως αντιδυναστικόν και θα συνήσπιζον εναντίον του συνηρωμένην την αντίδρασιν των εν τη χώρα φιλοδυναστικών στοιχείων.

Πηγή 3

(Αλ. Σβώλου, Τα ελληνικά συντάγματα)

Η αστική τάξις και εις το σημείον αυτό ευκόλως ηκολούθησε τον Βενιζέλον, διότι εις την επιδίωξιν της εθνικής πολιτικής, εις την οποίαν μετ' ολίγον εντόνως απεδύθη, η βασιλεία ήτο χρήσιμος ως σύμβολον.

Πηγή 4

(Douglas Dakin, Η ενοποίηση της Ελλάδας)

Μεγάλη ήταν η έκπληξη που προξενήθηκε στο κοινό, όταν ανέφερε [ο Βενιζέλος] ότι η Συνέλευση έπρεπε να είναι αναθεωρητικό και όχι συντακτικό σώμα. Δήλωσε επίσης ότι, αν και κατά τη γνώμη του το στέμμα δεν είχε χρησιμοποιήσει πάντα επωφελώς τις εξουσίες που διέθετε, ο ίδιος πίστευε στη μοναρχία. Είπε τέλος ότι θα σχημάτιζε ένα κόμμα αρχών, που θα εργαζόταν για την υλική και ηθική ανύψωση της Ελλάδας, και ότι έλπιζε πως ο βασιλιάς θα ενθάρρυνε ένα μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα. Εδώ πραγματικά φανέρωσε τη μεγαλοφυΐα του και τον καιροσκοπισμό του. Πίστευε και αυτός ότι η μοναρχία, με τον ίδιο για στυλοβάτη του θρόνου, αποτελούσε λογική μορφή διακυβέρνησης, και γι' αυτό έστρεψε μια επαναστατική κατάσταση, στην οποία υπέβροσκαν ισχυρά αντιδραστικά ρεύματα, σε κίνημα που επιδίωκε συνταγματικές μεταρρυθμίσεις.

Θέμα Β3

Στηριγμένοι στην πηγή που ακολουθεί και στις ιστορικές σας γνώσεις, να καταγράψετε τις προσπάθειες των Ποντίων, την περίοδο 1919- 1921 να δημιουργήσουν ανεξάρτητο κράτος. (10)

Πηγή

(Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΕ, σελ. 112-3)

Από τον Απρίλιο του 1919 η εκπροσώπηση των ποντιακών διεκδικήσεων ανατίθεται στο μητροπολίτη Χρύσανθο, που πείθεται να υιοθετήσει τη συμβιβαστική άποψη του Βενιζέλου για Ομοσπονδιακό Αρμενικό κράτος, όπου θα ίσχυε για τους Έλληνες καθεστώς αυτονομίας. Στις επαφές του με τους ιθύνοντες του Συνεδρίου ο μητροπολίτης συνάντησε ευνοϊκή αποδοχή των απόψεών του. Ο Ουίλσον, ο Κλεμανσώ και ο Γαρντιέ έδειξαν διατεθειμένοι να υποστηρίξουν τις προτάσεις του, που αντίθετα προκάλεσαν την αντίδραση τόσο των Αρμενίων όσο και των Ελλήνων του Πόντου. Την 1/ 14 Μαΐου 1919 οι εκπρόσωποι των Ποντίων στο Παρίσι με υπόμνημα τους στη Συνδιάσκεψη επιμένουν στη δημιουργία ανεξάρτητης Ποντιακής δημοκρατίας κάτω από την ελληνική προστασία ή με εντολή των Η.Π.Α. Αλλά τα αλληπάλληλα αντιφατικά διαβήματα των ενδιαφερομένων μερών εξάντλησαν την υπομονή των

Συνέδρων και είχαν αρνητικές επιπτώσεις στην ποντιακή υπόθεση. Ο Βρετανός αρμόδιος *Formbes Adam*, που μελέτησε τις προτάσεις του Χρυσάνθου, αποφάνθηκε ότι η δημιουργία αυτόνομου κράτους στον Πόντο θα εγκαινίαζε νέα σειρά ποντιακών αξιώσεων για ένωση με την Ελλάδα και επικίνδυνο προηγούμενο για ανάλογες διεκδικήσεις των υπολοίπων μειονοτήτων της Αρμενίας. Από τον Απρίλιο του 1919 οι Πόντιοι προσανατολίζονται στη δημιουργία εθνικού στρατού για την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους.

Παράλληλα ο Χρυσάνθος επιστρέφοντας στην Κωνσταντινούπολη το Σεπτέμβριο του 1919, συζητεί με Τούρκους ιθύνοντες και αντιπροσώπους του Κεμάλ την προοπτική αυτονομίας του Πόντου με ισοπολιτεία Τούρκων και Ελλήνων υπό την κηδεμονία της Κοινωνίας των Εθνών. Τελικά όμως προκρίθηκε η λύση Ποντοαρμενικής ομοσπονδίας και τον Ιανουάριο του 1920 υπογράφηκε σχετική συμφωνία από το μητροπολίτη Χρυσάνθο και τον πρόεδρο της Αρμενικής Δημοκρατίας Χατσιάν. Συμφωνήθηκε στρατιωτική συνεργασία Ελλάδος και Αρμενίας για την προστασία του Πόντου από τουρκικά στρατεύματα. Η άρνηση των Άγγλων να επιτρέψουν την εφαρμογή του στρατιωτικού μέρους της συμφωνίας και τη συγκρότηση εθνικών ποντιακών ταγμάτων συνετέλεσε στην ήττα των Αρμενίων στο Ερζερούμ, στη συνθηκολόγηση τους με τον Κεμάλ (Δεκέμβριος 1920) και στην εγκατάλειψη του ποντιακού πληθυσμού στο έλεος των τουρκικών στρατευμάτων.